

ק"ג.

וכמו שאמרנו בגיטין (ל"ח.) לגבי ההיא אמתא דעבדי בה אינשי איסורא. עוד הביא דברי הר"ן בגיטין (כ: בדפיו) שהאיסור לשחרר עבדו אינו אלא כשמתכוין לטובת העבד, אבל אם מתכוין לטובת עצמו או לאיזה דבר אחר שרי, וא"כ ודאי שכאן מותר.

ז. דמשייר מקדושא לאבדלתא

פירש רשב"ם, שיש לו מעט יין ומונע שתייתו בשביל הבדלה. ועיין במהרש"א בביאור דברי התוס', שלפי התוס' הפירוש הוא שיש לו יין שיכול לשתות בסעודת היום, ומונע מלשתותו משום הבדלה, ועל זה אמרו שהוא מנוחלי עולם הבא.

עוד הביא המהרש"א שהטור (או"ח סי' רצ"ו) פירש כוונת הגמ' באופן אחר, שמונע עצמו מעשיית קידוש על היין, ומעכבו להבדלה, כיון שיכול לקדש על הפת, משא"כ הבדלה שאינו יכול להבדיל על הפת. וראה במה שהקשה המהרש"א על הטור. אכן בפרישה (שם, ט"ו) פירש שאין זו כוונת הטור, ומה שכתב הטור שכשיש רק כוס אחת צריך לשיירו להבדלה ולא לקדש עליו אינו פירוש הסוגיא, אלא הוא ענין בפני עצמו. והוא פירש דברי הגמרא לדעת הטור שמשיר מעט מאותו כוס יין שקידש עליו ומוסיף עליו בשעת הבדלה ומבדיל עליו, וזהו עיקר המצוה, שהיין שעשו בו המצוה הראשונה שקידשו עליו את השבת עליו בעצמו יבדיל, כי גם ההבדלה מקדושת השבת הוא.

והגמ' אברהם (סי' רע"א סוף ס"ק כ"ה) הביא שטוב לקדש על כוס גדולה שישיר מאותה הכוס גם לקידוש היום והבדלה. והטעם שאין בזה משום עשיית מצוות חבילות, ביאר הלבושי שרד שם שחבילות היינו רק אם עושה אותם בפעם אחת, משא"כ בזמנים מתחלפים.

ח. שלשה מכריז עליהן הקב"ה בכל יום

כתב המאירי 'אע"פ שכל בני אדם מזהירים על העבירות ומצווים על המצוות, יש מהם שהם משבחים בכך יותר מן האחרים, דרך צחות אמרו, שלשה הקב"ה מכריז וכו'.

והמהרש"א העיר שלא הזכירה הגמרא מה הקב"ה מכריז עליהן, וכתב שאפשר שהגמרא סמכה על ההכרזה הנזכרת לעיל, הזהר בו ובתורתו.

ט. המעשר פירותיו בצנעא

הקשה הפרשת דרכים (דרוש כ"א, ד"ה ובוזה יובן), מדוע אין הקב"ה מכריז על עני המעשר פירותיו. ועוד, מה שבח הוא זה שאינו אוכל טבלים והלא יש על זה עונש מיתה בידי שמים. וכתב לבאר שודאי מי שאינו אוכל פירותיו טבלים אין מכריזים עליו לשבח, אבל כאן מדובר במי שהיה יכול למצוא טצדקי להפטר מן המעשר ואינו עושה. וגם בזה, אם הוא בפרהסיא, אין זה שבח כל כך, שהרי הוא מתבייש להראות שמחפש טצדקי, אבל אם אפילו בצנעא אינו מבקש טצדקי, עליו מכריז עליו הקב"ה לשבח, ואומר ראו בריה שיש לי בעולמי, שאף שהוא עשיר ובצנעא אינו מבקש טצדקי להפטר ממעשרות.

א. ואל תדור בעיר דריש מתיא אסיא

פירש רשב"ם שעסוק ברפואותיו ולא בצרכי העיר. אבל התוס' בב"ב (ק"י צו"ג בגליון הש"ס כאן) פירשו באופן אחר, שהרי רב אמר דברים אלו לרב אסי, ולכך אמר לו, אל תדור באתרא דרישא אסי, כלומר, שאתה עצמך לא תהא ראש, ששמך רב אסי, שלא תתבטל מחמת צרכי צבור.

ב. הפוך נבילתא ולא תיפוך במילי

פירש המאירי, שלא יהא אדם כזבן והדריין. עוד הביא יש מפרשים שלא יהא מרבה בדברים (מלשון הפוך בה והפוך בה). והמהרש"א פירש שיעסוק אדם בנבלה, ולא בדבורים הרבה, לפי שזה עלול להביא לנבול פה.

ג. פשוט נבילתא בשוקא ולא תימא וכו'

כתב הרמב"ם (ת"ת פ"ג ה"י) 'כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה, הרי זה חלל את השם ובוזה את התורה וכבה מאור הדת וגרם רעה לעצמו ונטל חייו מן העוה"ב, לפי שאסור ליהנות בדבר תורה בעולם הזה'. אבל הבי"י (יו"ד סי' רמ"ו כ"א) כתב, שלא נהגו חכמי הדורות כהרמב"ם, וכן הביא מהתשב"ץ (ח"א קמב-קמח) שהאריך לחלוק על הרמב"ם ולסתור ראיותיו, ומסיק שמי שאפשר לו לעסוק בתורה ולהתפרנס ממעשה ידיו ודאי מדת חסידות היא, אבל אין זה מדת כל אדם, שאי אפשר לכל אדם לעסוק בתורה ולהחכים בה ולהתפרנס ממעשה ידיו. וכ"כ הרמ"א שם, אך סיים דעכ"פ לא יקבלו דורונות, אבל הש"ך שם כתב שאפילו דורונות נהגו לקבל.

ובאגרות משה (יו"ד ב' קט"ז) כתב, שהדבר פשוט שבדורות הללו יש לעסוק בתורה, והיינו או משום שלא קיי"ל כהרמב"ם, או שאפילו אם קיי"ל כהרמב"ם, מכל מקום תקנו חכמים שבדורות אחריו שלא לנהוג כמותו משום 'עת לעשות לה' הפרו תורתך', והוסיף 'ואני אומר, כי אלו המתחסדים מצד שיטת הרמב"ם הוא בעצת היצה"ה, כדי שיפסיק מללמוד וכו', ע"ש.

ד. כל מילי זבין ותחרט בר מחמרא וכו'

כתב החיד"א (בפתח עינים), שרב הולך בזה לשיטתו שסבר שהנושא ונותן בדברים אין בו משום מחוסרי אמונה, ולכן מותר להתחרט ולחזור על המקח.

ה. אלא תצא באחרונה כדי שתכנס בראשונה

פירש רשב"ם, אם תנוס. והקשה המהרש"א, שאם כוונת המימרא היא משום סכנה, יותר היה לו לומר אל תצא בראשונה כדי שלא תעמוד אל מול פני המלחמה, שהוא בסכנה יותר, והניח בקושיא.

ו. שחרר עבדך ותן לה

לכאורה קשה, שהרי המשחרר עבדו עובר בעשה. וכתב העין אליהו שאף שעובר בעשה, כדי להפריש מהאיסור מותר,